

JÄRFÄLLA

PROGRAM FÖR ÖKAD TRYGGHET

Dnr: Kst 2023/572

Innehåll

1. Inledning	2
2. Syfte och mål	2
3. Definition av centrala begrepp	2
4. Avgränsning	3
5. Organisation	4
6. Social och situationell brottsprevention	5
6.1 Social prevention	5
6.2 Situationell brottsprevention	6
7. Arbetssätt	7
8. Lägesbild	8
9. Orsaksanalys	9
10. Fokusområden	11
10.1 Utsatta områden	12
10.2 Trygga offentliga miljöer	12
10.3 Barn och unga	16
10.4 Utsatta och sårbara brottsoffer	17
10.5 Säker företagsmiljö	13
10.6 Våldsbejakande extremism	17
10.7 Kommunikation	17
11. Uppföljning	18
12. Bilagor	19
12.1 Bilaga 1. Den brottsförebyggande processen	19
12.2 Bilaga 2. Testmall	22
12.3 Bilaga 3. Mall för orsaksanalys	23

Dokumentet gäller för Samtliga nämnder och bolag i Järfälla kommun	Fastställd av Kommunfullmäktige
Dokumentgrupp Aktiverande styrdokument	Dokumenttyp Program
Fastställd 2024-10-21	Giltig till 2026-12-31
Dokumentansvarig Trygghets- och säkerhetsavdelningen	Tid för nästa översyn 2027-01-01
Diarienummer Dnr: Kst 2023/572	Omslagsfoto Järfälla kommun

1. Inledning

Järfälla är en växande och heterogen kommun som värnar om säkerheten och tryggheten för de som lever, verkar och vistas i kommunen. I kommunen finns många goda krafter i form av föreningar, näringsliv och civilsamhället i stort som alla har en viktig roll i arbetet med att öka säkerheten och tryggheten.

Även om mycket är bra så finns i Järfälla, liksom i många andra kommuner, problem kopplade till brott och ordningsstörningar. Det handlar bland annat om områden med socioekonomiska utmaningar, ungdomskriminalitet och gängbildningar med mera.

För att öka tryggheten gavs kommunstyrelsen i kommunens mål och budget 2023–2025 i uppdrag att ta fram ett trygghetsprogram. Programmet har tagits fram av en arbetsgrupp bestående av representanter från samtliga förvaltningar samt det kommunala bostadsbolaget Järfällahus AB. Utgångspunkten för programmet är lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete, i form av lägesbild, orsaksanalys, åtgärder och uppföljning.

2. Syfte och mål

En av kommunens övergripande inriktningar som kommunfullmäktige betonar i Mål och budget är:

- Järfälla ska vara tryggt och attraktivt att leva, verka och vistas i.

Detta trygghetsprogram tar avstamp i ovanstående inriktning. Programmet syftar till att stärka, tydliggöra och beskriva inriktningen för kommunens gemensamma brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Samtliga nämnder har en roll att spela i arbetet och det finns stora vinster i effektiv samverkan. Programmet lyfter fram olika fokusområden som anses vara av strategisk betydelse för att mål som nämnderna formulerat inom trygghetsområdet ska uppnås. Genom trygghetsprogrammet sätts således ramar för samordning av gemensamma krafter så att en högre grad av effekt kan uppnås.

Vidare syftar programmet till att beskriva hur kommunens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete är organiserat för att öka kunskapen om och förståelsen för hur frågorna hanteras. På så vis är förhoppningen att programmet ska bidra till goda förutsättningar för ett tryggt och attraktivt Järfälla.

3. Definition av centrala begrepp

Inom det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet används en mängd olika begrepp. Begrepp som säkerhet och trygghet är mångtydiga och lätta att blanda ihop, vilket kan leda till att diskussioner om orsaker och lösningar blir ineffektiva. Därför är det viktigt att begreppen tydligt definieras och att det finns en samsyn kring hur dessa används i kommunen. Nedan

definieras några av de begrepp som används. Begreppen är hämtade från bland annat lagtext, Brottsförebyggande rådet, polisen och Stiftelsen Tryggare Sverige.

- **Säkerhet** definieras som individens faktiska risk att utsättas för brott och ordningsstörningar.
- **Trygghet** definieras som individens upplevelse av risken att utsättas för brott och ordningsstörningar.
- **Brottsförebyggande arbete** handlar om att förebygga och förhindra brott. Arbetet kan utgöras av både social prevention och situationell brottsprevention och bestå av både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder.
- **Trygghetsskapande arbete** handlar om att öka tryggheten genom olika åtgärder med fokus på bland annat att stärka känslan av kontroll och stärka tilliten i samhället. Trygghetsskapande arbete kan bedrivas på primär, sekundär och tertiär nivå, se figur under avsnitt 6.2.
- **Situationell brottsprevention** är en metod inom brottsförebyggande arbete som syftar till att förhindra eller försvåra att brott begås genom att förändra den aktuella platsen eller situationen där brott kan begås. Ofta blir arbetet som mest effektivt i samverkan mellan flera aktörer.
- **Social prevention** syftar till att förhindra brott genom att förbättra de sociala förhållandena i samhället, exempelvis genom att öka jämlikheten, minska segregationen och främja sociala skyddsfaktorer.
- **Brott och ordningsstörningar** är två olika begrepp som ofta används tillsammans. Brotts handling som är straffbar enligt lag, medan ordningsstörningar är en handling som stör den allmänna ordningen och kan vara straffbar enligt ordningslagen.
- **Samverkansöverenskommelse** är ett gemensamt dokument som beskriver de problem som parterna har valt att samverka kring. Överenskommelsen skapar struktur och systematik i samverkan mellan polis och kommun och bidrar till att ge ett helhetsperspektiv och skapa samsyn på brotts- eller otrygghetsproblem.
- **Lägesbild** är en sammanställning av uppgifter för att få en bild över vad som hänt, händer eller kommer att hända.
- **Orsaksanalys** är ett arbetssätt för att undersöka grundorsaken till varför ett brottsproblem uppstår för att kunna identifiera lämpliga lösningar.

4. Avgränsning

En viktig förutsättning för framgång handlar om att göra relevanta avgränsningar. Detta program omfattar därför endast säkerhet och trygghet kopplat till brott och ordningsstörningar.

I sammanhanget är det viktigt att notera att ett framgångsrikt brottsförebyggande arbete i syfte att öka säkerheten inte per definition behöver bidra till ökad trygghet. I vissa fall kan ett brottsförebyggande arbete till och med ha motsatt effekt genom ett för stort fokus på riskerna. Omvänt kan effekten av att främja trygghet i för hög grad bli att individer väljer att bortse från vissa skyddsåtgärder, vilket i sin tur leder till att risken att utsättas för brott ökar.

Konkret innebär detta att ett allt för stort fokus på att öka tryggheten på en plats med mycket brott kan leda till beteenden som innebär en ökad risk att utsättas för brott och ordningsstörningar. Det kan exempelvis handla om informationskampanjer i syfte att öka tryggheten på ett brottsbelastat torg som medför att personer som utför kriminella handlingar, börjar uppehålla sig där, med konsekvensen att risken för brott ökar. Det innebär att de åtgärder som syftar till att främja tryggheten ska förebygga omotiverad rädsla men inte ta bort den funktionella oron eftersom det är ändamålsenligt att känna sig otrygg på en plats som inte är säker.

5. Organisation

I Järfälla kommun finns en tydlig struktur för hur det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet ska bedrivas. Arbetet rapporteras till det kommunala brottsförebyggande rådet (KBR) bestående av förtroendevalda. Kopplat till KBR finns ett chefsråd som framför allt ansvarar för att leda och peka ut riktningen för vad som ska genomföras utifrån de direktiven som kommuniceras från det KBR. Vidare finns den operativa ledningsgruppen (OLG) som ansvarar för hur det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet ska bedrivas i praktiken, till exempel i de olika platssamverkansgrupperna.

Kommunala brottsförebyggande rådet (KBR) leds av kommunstyrelsens ordförande och består av förtroendevalda samt interna och externa nyckelaktörer. Under mötestillfället uppdateras de politiska representanterna på polisens lägesbild samt aktuella frågor utifrån rådande lägesbild. Följande aktörer medverkar i forumet:

- Förtroendevalda gruppleddare samt politiska sekreterare
- Lokalpolisområdeschef samt kommunpolis
- Brandkåren Attundas distriktschef
- Järfällahus AB:s VD samt trygghetschef
- Kommunens säkerhetschef samt berörda tjänstepersoner

Chefsrådet leds av kommundirektören. Forumet är beslutsfattande och ger uppdrag till operativa ledningsgruppen med fokus på vad som ska göras. Följande aktörer medverkar i forumet:

- Kommundirektör, kommunens säkerhetschef samt trygghetssamordnare/brottsförebyggande samordnare
- Lokalpolisområdeschef samt kommunpolis
- Brandkåren Attundas distriktschef
- Järfällahus AB:s trygghetschef
- Socialdirektör
- Barn- och ungdomsdirektör
- Kultur-, demokrati- och fritidsdirektör

- Utbildnings- och arbetsmarknadsdirektör
- Samhällsbyggnadsdirektör

Operativa ledningsgruppen leds av kommunens trygghetssamordnare/brottsförebyggande samordnare. Forumet har mandat att driva kommunens samlade trygghetsarbete framåt och fokuserar främst på hur arbetet ska genomföras utifrån de direktiv som förmedlas från chefssamrådet. Följande aktörer deltar i forumet:

- Trygghetssamordnare/brottsförebyggande samordnare
- Kommunpolis
- Representant från Järfällahus AB
- Representant från Brandkåren Attunda
- Representant från socialförvaltningen
- Representant från barn- och ungdomsförvaltningen
- Representant från kultur-, demokrati- och fritidsförvaltningen
- Representant från samhällsbyggnadsförvaltningen
- Representant från kompetensförvaltningen
- Representant från kommunikationsavdelningen
- Representant från samhällsbyggnadsavdelningen

Platssamverkan finns i dagsläget i centrala Jakobsberg samt på Termovägen, Sångvägen och Söderhöjden. Platssamverkan syftar till att öka tryggheten inom ett geografiskt avgränsat område, till exempelvis genom bättre belysning och beskärning av vegetation. För att arbetet ska vara effektivt krävs det att de aktörer som har ansvar och inflytande över den fysiska platsen deltar i processen. I de flesta fall är det kommunen, polisen och det kommunala bostadsbolaget som är involverade, men i Platssamverkan Jakobsberg är även Brandkåren Attunda, Region Stockholm samt privata fastighetsägare och bostadsrättsföreningar representerade.

I de delar av kommunen som saknar en aktiv platssamverkansgrupp genomförs arbetet på andra sätt, till exempel genom att insatser startas på uppdrag av den operativa ledningsgruppen eller i samband med de lägesbildsmöten som polisen anordnar varannan vecka.

6. Social och situationell brottsprevention

Det brottsförebyggande arbetet delas vanligen in i två delar, social respektive situationell brottsprevention. Den första syftar till att på längre sikt påverka de förhållanden som påverkar brottsbenägenhet medan den senare riktar in sig på att försvåra tillfällena för kriminalitet i de situationer där brott kan uppstå, samt att motverka bortförklaringar av den egna kriminella handlingen.

6.1 Social prevention

Social prevention fokuserar på att motverka att individer antingen börjar begå brott i unga år, eller att de återfaller i ny brottslighet efter avtjänat straff.

Samhällets förebyggande arbete, den sociala preventionen, brukar delas in i tre nivåer; universell, selektiv samt indikerad.

Den universella nivån är allmänna insatser som erbjuds eller når ut till alla, som att gå i skolan. Stödet på den här nivån kan handla om att stärka föräldrar i sitt föräldraskap och erbjuda föräldrastödsprogram till alla som vill ha det.

Den andra nivån inom social prevention är den selektiva. Där finns insatser som riktar sig till grupper eller enskilda barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt eller begå brott. Det kan exempelvis vara stöd till unga som bedömts vara i riskzonen att utveckla kriminalitet eller som själva visat tecken på så kallat normbrytande beteende.

På indikerad nivå (individnivå) finns individuellt stöd till barn och deras familjer, för att exempelvis förebygga fortsatt kriminellt beteende. Det kan i praktiken vara familjebehandling eller psykosociala insatser direkt till barnet. Insatserna kan vara frivilliga eller ske med tvång. Exempel på insatser är sociala insatsgrupper (SIG) och samverkan skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF).

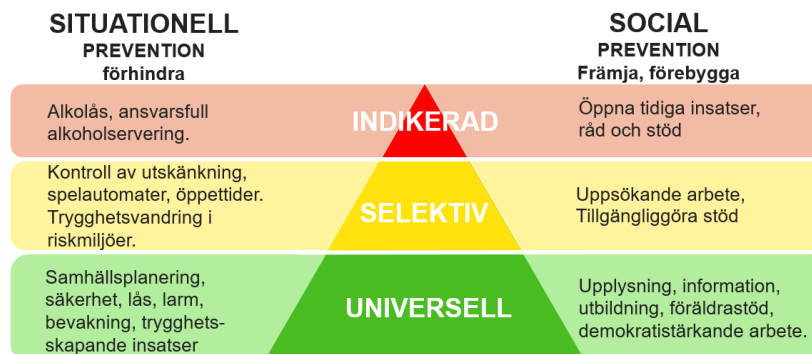
Oavsett nivå behöver det brottsförebyggande arbetet ofta ske i samverkan mellan flera aktörer, till exempel skolan, polisen och socialtjänsten.

6.2 Situationell brottsprevention

Situationell brottsprevention handlar om att förhindra eller försvåra att brott ska begås genom att göra brotten mindre lönsamma, mer riskabla och svårare att utföra. Fokus ligger på att förändra den aktuella platsen eller situationen där brott begås. Det kan exempelvis handla om kontroll och övervakning på en plats, trygghetsskapande åtgärder i form av belysning och siktförbättrande åtgärder eller att minska brottsobjektets tillgänglighet genom lås eller annat. En ren och attraktiv stad skapar trygghet genom att den fysiska miljön är städad och välskött, belysning fungerar, klotter saneras, skadedjur bekämpas och skyltar är tydliga. Vikten av att skapa en ren utemiljö i brottsförebyggande syfte bekräftas i teorin "Broken windows". Teorin utgår ifrån att otrygghet i ett samhälle i hög grad är kopplat till kriminalitet och bygger på en tanke om eskalering. Nedskräpade och ej omhändertagna miljöer bidrar till en negativ utveckling och sänder ut signaler om att ingen bryr sig om området och dess utveckling. Det är därför viktigt att mindre förseelser åtgärdas i tid innan den sociala kontrollen minskar, samtidigt som otryggheten ökar.

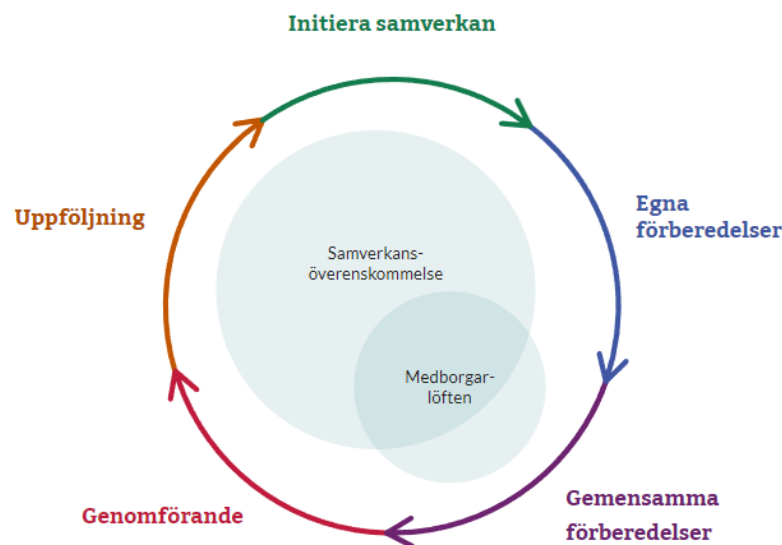
Åtgärder i den fysiska miljön ska alltid inkludera ett barnperspektiv, jämställdhetsperspektiv och tillgänglighetsperspektiv. Situationella brottsförebyggande åtgärder blir som mest effektiva i samverkan mellan flera aktörer. Även den situationella brottspreventionen brukar delas in i tre nivåer; universell, selektiv och indikerad. Universell brottsprevention handlar om åtgärder som syftar till att förebygga på bred nivå till många oavsett behov. Selektiv brottsprevention syftar till att förebygga mer selektivt och genomföra åtgärder utifrån att det

finns tecken på att det finns behov. Indikerad brottsprevention är åtgärder som aktiveras när det finns ett uttalat behov av åtgärder för att förebygga vidare negativ utveckling.

7. Arbetsätt

För att det brottsförebyggande och trygghetskapande arbetet ska bli effektivt utgår kommunen från ett kunskapsbaserat arbetsätt som baseras på samverkansprocesser. En viktig del i processen är samverkansöverenskommelser och medborgarlöften. Samverkansprocessen så som den beskrivs av Brottsförebyggande rådet är uppdelad i följande steg:

- Initiera samverkan: Kommunstyrelsens ordförande och chef för lokalpolisområdet fattar beslut om att samverka och skapa struktur och förutsättningar för samverkansarbetet. Beslutet formuleras i en första övergripande samverkansöverenskommelse mellan parterna.
- Egna förberedelser: Kommunens och polisens kunskap samlas och dokumenteras till en lokal lägesbild som inkluderar brott och otrygghet. Medborgardialoger är viktiga bidrag i kunskapsinventeringen till den lokala lägesbilden.

- Gemensamma förberedelser: Kommunen och polisen tar fram en samverkansöverenskommelse som baseras på en gemensam lägesbild och orsaksanalys. Ett sätt att fördjupa kunskapen om den gemensamma lägesbilden är att genomföra medborgardialoger.
- Genomförande: Konkreta mål formuleras och en åtgärdsplan tas fram. Arbetet genomförs i ordinarie struktur.
- Uppföljning: I uppföljning ingår att fortlöpande granska kvaliteten på och resultaten av det genomförda arbetet.

8. Lägesbild

Järfälla kommun och lokalpolisområde Järfälla har tagit fram en gemensam lokal lägesbild som ligger till grund för samverkansöverenskommelsen. Lägesbilden bygger på tre huvudsakliga kunskapskällor; statistik över polisanmälda brott, resultat från trygghetsmätningar och dialoger med personer som bor, vistas och verkar i kommunen samt den bild som framkommit vid de återkommande lägesbildsmöten i regi av polisen under året. Vid lägesbildsmötena redovisas område för område av polisen och de aktörer som medverkar, bland annat skola, fritidsgårdar, socialtjänsten, ordningsvakter, Järfällahus AB med fler. En aktuell lägesbild för Järfälla kommun visar på följande problem:

Narkotika

Polisen klassade 2018 stationsområdet i Jakobsberg som en öppen drogscen. Genom ett gediget samverkansarbete togs den klassificeringen bort 2023. Det medför emellertid inte att narkotikaproblematiken i kommunen är borta, men stationsområdet i Jakobsberg är inte längre en plats där narkotika hanteras på det sätt som det gjordes när området klassificerades som en öppen drogscen.

Idag finns narkotikaproblematiken främst i områden med socioekonomiska utmaningar, men problematik finns även på andra platser i varierande omfattning. Situationen påverkar invånarna i Järfälla kommun på olika sätt. I vissa fall används gemensamma utrymmen som tvättstugor och förråd för kriminell verksamhet, vilket påverkar invånarna i hög grad. Narkotikaproblematiken i kommunen är också en stor del av de kriminella nätverkens inkomstkälla och även ett upphov till våldsamma konflikter som har lett till våld och skjutningar med dödlig utgång. Narkotikabrott är ett så kallat upptäcksbrott vilket talar för att mörkertalen är stora.

Våld i offentlig miljö

Brottslighet som faller inom begreppet våld i offentlig miljö har generellt en stor anknytning till nöjesliv i kombination med alkohol- och narkotikakonsumtion. I Järfälla finns ett relativt litet krogliv och de brott som ingår i kategorin utförs främst vid de stora handelsplatserna kopplat till oenighet bland trafikanter i trafikrelaterade frågor men även till

narkotikarelaterade brott i det offentliga rummet. Våld i offentlig miljö kan visa sig på olika sätt kopplat till olika situationer och påverkar den allmänna trygghetskänslan.

Unga som insocialiseras i kriminalitet

Polisen har nationellt sett en växande problematik gällande att barn och unga systematiskt insocialiseras i kriminella miljöer och att kriminella nätverk använder allt yngre personer i olika typer av brottslighet, som exempelvis narkotikaförsäljning. Det finns en oro för detta även i Järfälla och det är ett viktigt samverkansarbete som behöver fortsätta att bedrivas i frågan.

Tystnadskultur

I arbetet med utsatta områden har begreppet tystnadskultur blivit central. Tystnadskultur i denna kontext innebär att invånare inte vill eller vågar berätta vad de sett eller blivit utsatta för. Polisens möjlighet att utreda och lagföra gärningspersoner hindras av tystnadskulturen. Tystnadskulturen medför också att lägesbilder inte blir korrekta och att rätt åtgärder därför inte kan vidtas.

Bedrägerier

Bedrägerier är en brottsform som genom olika tillvägagångssätt ökat nationellt de senaste åren. Bedrägerier skapar såväl lidande som ekonomisk skada och tillvägagångssätten kan variera. I Järfälla kommun har, liksom i riket många äldre blivit utsatta för bedrägerier. Detta genom att ha blivit lurade av personer som utgett sig för att vara såväl poliser, banktjänstemän, hemtjänstpersonal eller liknande myndighetspersoner eller tjänstemän. Ett vanligt tillvägagångssätt har även varit att gärningspersonerna har utgett sig för att vara elektronikföretag eller en nära anhörig som är i behov av pengar.

Trafik

Järfälla kommun är en attraktiv kommun med sin handelsplats som är en av Sveriges största. Detta medför ett stort trafikflöde och trafikrelaterade brott så som exempelvis hastighetsöverträdelse, våld i offentlig miljö och störsändarbrott. Trafikarbetet är viktigt för att förebygga, förhindra och upptäcka brott som sker i vägtrafikmiljön. En viktig del i trafikarbetet är det riktade arbetet vid skolmiljöer för att barn och unga ska få en säker och trygg skolväg. Trafikarbetet innefattar även mopeder, crossar, motorcyklar och elsparkcyklar.

Lustgas

Lustgas har ökat markant som berusningsmedel bland unga vuxna men även bland barn och unga i relativt låg ålder. Lustgas är inte narkotikaklassat i Sverige men bruket för med sig en hel del risker och nationellt har man sett kopplingar till såväl sexualbrott som rån. Bruket av lustgas medför nedskräpning i bostadsområden samt oro då bruket emellanåt sker i samlingslokaler och tvättstugor.

Brott mot näringslivet

Näringslivets roll i trygghetsarbetet är mycket viktig då företag både skapar arbetstillfällen, erbjuder samhällsnyttig service och bidrar till ökad dagbefolkning. Därför är det av största

vikt att Järfälla kommun erbjuder så goda förutsättningar för företagande som möjligt, inklusive en säker och trygg miljö att bedriva verksamhet i. En trygghetsundersökning (FTU) som genomfördes 2021 visade dock att många företag oroar sig för att utsättas för brott eller har utsatts för brott. En mindre andel har också övervägt att lägga ner eller flytta verksamheten till följd av oron och/eller utsattheten. Svenskt näringsliv följer frågan på kommunal nivå i sin årliga enkät om företagsklimat där resultaten visar att företagen i Järfälla påverkas i högre grad än genomsnittet i Sverige av brottslighet och otrygghet.

Utsatta och sårbara brottsoffer

Barn, kvinnor och äldre som blir utsatta för brott benämns i denna kontext för utsatta och sårbara brottsoffer. Det kan handla om såväl våldsbrott, sexualbrott och bedrägerier där de antingen bevittnar brottsliga handlingar eller själva utsätts för dem. Många av dessa brott begås inom hemmets fyra väggar men kan även ske i det offentliga rummet. Mörkertalet för dessa brott befaras vara stora.

Nätverkskriminalitet och skjutvapenvåld

I Järfälla kommun finns en problematik med nätverkskriminalitet och lokala grupperingar med stort våldskapital. Narkotikan utgör en inkomstkälla för dessa och är en anledning till våldsamma konflikter som även haft dödlig utgång. Dessa aktörer har tillgång till skjutvapen och har en stark påverkan på lokalsamhället. Den samlade forskningen visar att det finns ett samband mellan socioekonomisk bakgrund och delaktighet i brott. Personer vars föräldrar har sämre socioekonomiska förutsättningar har en ökad risk för kriminalitet jämfört med personer från en starkare socioekonomisk bakgrund.

Våldsbejakande extremism

Ett annat viktigt område att bevaka är våldsbejakande extremism som kan delas in i tre kategorier; våldsbejakande islamistisk extremism, våldsbejakande högerextremism och våldsbejakande vänsterextremism. Järfälla bedöms inte utgöra en arena för ideologiskt motiverad brottslighet i dagsläget, men det finns skäl att fortsätta att bevaka utvecklingen i kommunen.

9. Orsaksanalys

En analys av brottslighetens orsaker (orsaksanalys) har genomförts avseende kommunen som helhet och dess olika kommundelar. Detta har bland annat skett i form av trygghetsvandringar med syfte att undersöka i vilken utsträckning den fysiska miljön påverkar risken för uppkomst av brott och otrygghet. Därutöver har ett antal workshops genomförts med representanter för kommun, fastighetsbolag, polisen, näringsidkare med flera, med fokus på faktorer i den psykosociala miljön som bidrar till brott och otrygghet.

Resultaten visar att det finns ett antal faktorer i den fysiska miljön som har betydelse för uppkomsten av brott och otrygghet i de olika kommundelarna. Det handlar om 1) bristande förvaltning, 2) bristande formell och informell social kontroll samt 3) bristande blandning av funktioner.

Bristande förvaltning: Utifrån den så kallade Broken windows-teorin förvärras problemen i ett område där trasiga fönster, nedskräpning och andra problem i den fysiska miljön inte åtgärdas på en gång, då detta skickar ut signaler om att ingen bryr sig om området. Betydelsen av en god förvaltning där det är rent och snyggt i utomhusmiljöer och gemensamutrymmen är därför stor.

Bristande formell och informell social kontroll: Brottsligheten och otryggheten påverkas av den formella och informella sociala kontrollen. Den informella sociala kontrollen handlar bland annat om fysisk utformning av det offentliga rummet som genom siktlinjer och funktioners placering påverkar flöden av människor som kan se och potentiellt ingripa. Brottsligheten och otryggheten påverkas också av den formella sociala kontrollen som utgörs av poliser, ordningsvakter, väktare, trafikpersonal med flera, som uppehåller sig i det offentliga rummet. Den formella sociala kontrollen består även av teknik, som till exempel kameror.

Bristande blandning av funktioner och blandning av människor: Andra aspekter som påverkar brottsligheten och otryggheten i Järfälla kommun handlar om att det i vissa områden och på vissa platser är en bristande blandning av funktioner, vilket motverkar mångfald och bidrar till en bristande blandning av människor. I kommunen finns ett behov av att utveckla utomhusmiljöerna än mer för att stärka attraktiviteten och skapa förutsättningar för fler, både män och kvinnor samt yngre och äldre, att utnyttja de offentliga platserna.

Vidare visar orsaksanalysen att det finns problem kopplat till ett utanförskap med strukturella problem och segregation. Andra problem handlar om ungdomar som saknar framtidstro med brist på förebilder och engagerade vuxna. Dessutom finns en utbredd psykisk ohälsa bland unga och en problematik kopplad till sociala medier.

Utöver detta förekommer en tystnadskultur i vissa områden som medför att många brott inte kommer till polisens kännedom. Det finns även ett mörkertal kopplat till en låg anmälningsbenägenhet bland både företagare och allmänhet som bland annat beror på en bristande kunskap om vilken information som ska finnas med vid en polisanmälan. Därtill har socialtjänsten varit föremål för en desinformationskampanj som påverkat vissa gruppers tillit till samhället och förtroendet för socialtjänsten.

I sammanhanget kan betydelsen av en lokalt närvarande och förankrad polis som känner och är känd av invånarna inte nog betonas. Detta är en förutsättning för att kunna bygga tillit och legitimitet och därmed också minska tystnadskulturen och öka anmälningsbenägenheten.

10. Fokusområden

Fokusområden har utvecklats utifrån aktuell lägesbild samt genomförd orsaksanalys. Detta har också skett genom inhämtad statistik, kunskap från dialoger, samverkansforum samt

trygghetsundersökningar. Det gemensamma trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet sammanfattas i sju områden som redovisas nedan:

10.1 Utsatta områden

Utsatta områden är geografiskt avgränsade områden som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status och där de kriminella har en inverkan på lokalsamhället. Nationella operativa avdelningen (NOA) inom polisen använder indelningarna utsatt område, riskområden och särskilt utsatt område. I de områden som klassas bedöms det finnas en kriminell påverkan på såväl de som bor där och på området i stort. Individer som begår brott och är inblandade i kriminella nätverk är ofta mycket få i förhållande till det totala antalet människor som bor i de utsatta områdena men de bedöms ändå ha en stor inverkan på området. För Järfällas del har polisens lista över utsatta områden tidigare omfattat två områden; Termovägen i Kallhäll och Sångvägen i Jakobsberg. Termovägen försvann 2023 från listan och Järfälla kommun har därmed bara ett område som polisen betraktar som utsatt. I kommunens mål och budget 2023–2025 gavs kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram en strategi för att omvandla kommunens utsatta områden, Strategi för att minska socioekonomisk segregation. Uppdraget ska redovisas i juni 2024 och är kopplad till inriktningen Ingen utsatta områden i Järfälla 2027.

Förväntade effekter

- Den upplevda tryggheten i kommunens utsatta områden ska öka varje år.
- Inga utsatta områden finns i Järfälla 2027.

Identifierade åtgärder

- Se Strategi för att minska socioekonomisk segregation.

Mät- och uppföljningsanvisningar

- Via befintlig målkedja och ordinarie uppföljningsprocess samt via delårsrapporter och verksamhetsberättelse/årsredovisning.

10.2 Trygga offentliga miljöer

Människorna som bor, verkar och vistas i Järfälla kommun ska känna sig trygga i det offentliga rummet, och det ska innefatta alla oavsett ålder, kön, sexuell läggning, religion, funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet. För att uppnå detta behöver kommunen arbeta i samverkan med lokalpolisområdet men även i nära samarbete med andra externa aktörer som fastighetsbolag, föreningsliv, näringsliv samt kommunens invånare.

Inom ramen för platssamverkan och Företagens trygghetsforum genomförs trygghetsvandringar mellan olika aktörer. Trygghetsvandringar ger möjlighet att påverka närmiljön och målet är att skapa en bättre och tryggare plats. Hur trygga vi känner oss kan vara avgörande för hur vi rör oss, under vilken tid och var. Det kan påverka vilka aktiviteter vi deltar i, hur vi mår samt hur vi umgås med andra människor i det offentliga rummet. En trygghetsvandring är en metod som går ut på att tillsammans gå längs en förutbestämd slinga och titta på hur det ser ut i området och inventera vilka trygga och otrygga platser som finns.

Det är viktigt att människor med lokalkännedom är med då de vet vilka platser som upplevs trygga och mindre trygga och vad detta kan bero på. Under trygghetsvandringen dokumenteras det som ska åtgärdas med bilder och ansvar, vilket resulterar i ett protokoll som sedan utgör ett verktyg för att behövliga åtgärder vidtas och att alla parter tar sin del av ansvaret.

Förväntade effekter

- Den upplevda tryggheten i kommunen ska öka varje år.
- Tryggheten och attraktiviteten i den offentliga miljön ska öka varje år.

Identifierade åtgärder

- Utveckla och förvalta säkra, trygga och attraktiva utomhusmiljöer.
- Utveckla och effektivisera formerna för samverkan mellan kommunen och Järfällahus AB gällande förvaltning av områdena.
- Utveckla formerna för samverkan mellan kommunen och Järfällahus AB i trygghetsfrågan.
- Bredda deltagandet i befintliga platssamverkansgrupper.
- Identifiera och ansöka om fler ordningsvaktsområden.
- I samverkan med lokalpolisområde Järfälla identifiera platser där behov av kamerabevakning föreligger samt ansöka om tillstånd att bevaka dessa.

Mät- och uppföljningsanvisningar

- Via befintlig målkedja och ordinarie uppföljningsprocess samt via delårsrapporter och verksamhetsberättelse/årsredovisning.

10.3 Barn och unga

Att barn och unga i större utsträckning utsätts för rekryteringsförsök och riskerar att insocialiseras i kriminella miljöer är ett ökande problem i hela samhället. Det är viktigt att bryta denna negativa trend genom att arbeta med att stärka skyddsfaktorer och minimera riskfaktorer.

Arbetet sker bland annat i SAMBU, Samverkan barn och unga. SAMBU:s uppdrag är bland annat att samordna det våldsförebyggande arbetet över förvaltningsgränserna för målgruppen barn och unga. SSPF, Samarbete skola, socialtjänst, polis och fritid, är en annan samarbetsform för att nå unga med ett begynnande normbrytande beteende och sker tillsammans med kommunen, polisen, individen och dennes familj för att tillsammans erbjuda familjen stöd. SIG, Social insatsgrupp, är en insats där socialtjänst och polis samarbetar för att unga med ett kriminellt beteende ska få stöd att göra andra val.

I kommunen finns ett pågående arbete med strategin GVI, gruppvåldsintervention, som riktar sig till kriminella individer. Strategin har i flera studier visat på positiva resultat när det gäller att minska det allra grävsta våldet i kriminella miljöer, vilket visar på vikten av att fortsätta arbetet med att implementera denna strategi. Kommunen har också en avhoppbarverksamhet

som arbetar med att ge råd, stöd och vägledning till personer som vill lämna en kriminell livsstil. Arbetet med SSPF, SIG, GVI samt avhopparverksamhet kan på sikt leda till att färre barn och unga riskerar att rekryteras till kriminella nätverk.

Fokusområdet barn och unga är en av de mest prioriterade frågorna i lokalpolisområde Järfälla och Järfälla kommuns samverkansöverenskommelse, där det lyfts att barn och unga i större utsträckning utsätts för rekryteringsförsök och riskerar att insocialiseras i kriminella miljöer. Ett väl fungerande samarbete mellan polis och kommun är grundläggande för att minska nyrekrytering av unga in i kriminalitet. Polis och kommun arbetar löpande med evidensbaserade metoder och arbetssätt för att bryta nyrekryteringen.

Förväntade effekter

- Barn och elevers trygghet i Järfällas för- och grundskolor ska öka.
- Individanpassade insatser förbättrar barn och ungas situation.
- Målet med GVI är att minska och förebygga det grova och dödliga våldet kopplat till kriminella grupper.

Identifierade åtgärder

- Berörda förvaltningar samarbetar för att alla elever ska avsluta grundskolan med godkända betyg i alla ämnen, samt erhålla en plats i, och slutföra sina gymnasiestudier.
- Stärka samverkan för att öka andelen barn inskrivna i förskolan samt öka närvarograden.
- Stärka och utveckla samverkansformer kring enskilda barn och unga med normbrytande beteende.
- Stärka samverkan och det relationsbyggande arbetet för att främja att fler föräldrar i de prioriterade områdena tar del av föräldraskapsstöd.
- Utveckla former för att fler barn och unga ska ta del av fritidsaktiviteter och föreningsliv.
- Utveckla former för att stärka barn och ungas framtidstro och motverka psykisk ohälsa.
- Sänka trösklarna till arbetsmarknaden genom sommarjobb, traineeplatser och mentorer från det lokala näringslivet.
- Utveckla samverkan mellan lokala aktörer, kommun, polis och frivård inom ramen för arbetet med GVI.

Mät- och uppföljningsanvisningar

- Via befintlig målkedja och ordinarie uppföljningsprocess samt via delårsrapporter och verksamhetsberättelse/årsredovisning.
- Arbetet med GVI-strategin i Järfälla och Upplands-Bro ska utvärderas av forskare i en effektutvärdering. Syftet är att utvärdera om strategin har haft effekt och minskat det grova och dödliga våldet kopplat till kriminella grupper i kommunerna.

10.4 Utsatta och sårbara brottsoffer

Järfälla kommun kommer på olika sätt i kontakt med särskilt utsatta och sårbara brottsoffer. I samverkan med lokalpolisområde Järfälla arbetar kommunen med att förebygga att denna målgrupp blir utsatta för brott. De brottstyper som avses är vålds- och sexualbrott mot barn, brott i nära relation, sexualbrott samt brott mot äldre.

I arbetet med Våld i nära relation finns ett samverkansforum där representant från lokalpolisområdet, polisens sektion för våld i nära relation, Järfälla kommun och två kvinnojourer deltar. I forumet delas lägesbild och kunskap samt att planering och identifiering av insatser och aktiviteter utifrån området genomförs.

Järfälla kommun är en av aktörerna som deltar i samverkansformen ”Inte ensam” tillsammans med lokalpolisområde Järfälla, Järfällahus AB och Järfälla kvinnojour. Syftet är att visa omtanke om sina grannar samt synliggöra problematiken för fastighetsskötare som arbetar ute i bostadsområden och kan komma i kontakt med personer som blir utsatta för våld i nära relation. Utöver detta är en viktig del inom samverkan även att förmedla kunskap om var och hur man kan få hjälp samt att stärka allas kollektiva förmåga till att agera.

Under de senaste åren har man sett en stor ökning av bedrägerier mot äldre. Arbetet är prioriterat och kommunen samverkar med polisen genom att bland annat hålla i informationsträffar, medverka vid seniormöten, använda befintliga forum och verksamheter för att nå ut med information.

Förväntade effekter

- Preventivt arbete och insatser till barn som bevittnat våld, våldsutsatta och våldsutövare förebygger och minskar våld i nära relation.
- Social prevention och individanpassade insatser till enskilda förebygger och minskar risk för beroende, våld samt annan brottslighet.

Identifierade åtgärder

- Verka för att alla som har utsatts för brott i Järfälla kommun, och då särskilt personer som på grund av hög eller låg ålder, brottens karaktär, etc. ska få relevant hjälp, stöd och skydd.
- Socialförvaltningen har pågående uppdrag att ta fram handlingsplan för att motverka våld i nära relation och motverka hedersrelaterat våld och förtryck samt utredningsuppdrag om behov och former för ett centrum mot hedersvåld och våld i nära relationer.
- Uppdrag om att i samverkan med kvinnojourerna ta fram ett förslag till flerårigt samverkansavtal avseende kvinnojurens öppna verksamhet där parternas expertis tas tillvara i gemensamma insatser och där långsiktig finansiering från kommunen ingår. Uppdraget ska återrapporteras till kommunfullmäktige senast juni 2025.
- I samverkan med lokalpolisområde Järfälla fortsätta sprida information om förekomst av bedrägerier.

Mät- och uppföljningsanvisningar

- Via befintlig målkedja och ordinarie uppföljningsprocess samt via delårsrapporter och verksamhetsberättelse/årsredovisning.

10.5 Säker företagsmiljö

Järfälla kommun har flera samverkansforum med polisen och näringslivet för att minska brottslighet och skapa en tryggare kommun. Kommunen har också ett aktivt civilsamhälle som är engagerat i att skapa trygghet och sammanhållning.

Ett fokusområde för Järfälla kommun är att fortsätta arbeta för att skapa en trygg och säker miljö för alla invånare och företag. Detta inkluderar att förebygga brott och skapa ett tryggt och säkert näringslivsklimat. Det lokala näringslivets arbetsplatser skapar en ökad dagbefolkning inom ett område då personer som pendlar till arbetet vistas på platsen dagtid tillsammans med de boende. Näringslivet är en viktig aktör kring skapandet av en geografiskt trygg plats. Det är därför viktigt att främja samverkan och dialog mellan kommunen, företag och invånare för att skapa en öppen och transparent kommunikation. Samtidigt har risken med företag som brottsverktyg ökat under senare år, vilket hotar sund konkurrens och ett hälsosamt företagsklimat.

Förväntade effekter

- Järfälla ska vara en företagsvänlig kommun där antalet företag växer.
- Skapa förutsättningar för företag att verka i en säker och trygg miljö.

Identifierade åtgärder

- Vidareutveckla samverkansprojektet Företagens trygghetsforum med polisen och näringslivet för att öka tryggheten i kommunen. Handlingsplanen för ökad trygghet och säkerhet ska utökas med mål att intensifiera och bredda företagens medverkan. Genom att i högre grad involvera företagen skapas en mer levande och trygg miljö, samtidigt som möjligheterna för företagen att skydda sina tillgångar ökar.
- Öka deltagande aktörers medvetenhet om problemens omfattning, utseende och orsaker i området, samt tydliggöra ansvarsfördelningen när det kommer till brottsförebyggande och trygghetsskapande aktiviteter.
- Att med utgångspunkt i en aktuell lägesbild och en orsaksanalys avseende brott, ordningsstörningar och otrygghet, bedriva en strukturerad samverkan mellan Järfälla kommun, Polisen och det lokala näringslivet, för att därigenom tydliggöra deltagande aktörers roller, ansvar, befogenheter och mandat samt ge arbetet status och legitimitet.
- Erbjud stöd och rådgivning till företag och branscher som vill göra sin verksamhet mer säker. Stödet kan ta form av utbildningar och workshops om hur man kan skydda sina tillgångar och bidra till en trygg miljö. Här ingår också information och aktiviteter som rör kommunens arbete med totalförsvaret.

- Säkerställa att lagstiftning efterlevs genom att utöka kontroll och tillsyn av alkohol, tobak och livsmedel, vilket kan bidra till att förebygga och upptäcka ekonomisk brottslighet och andra missförhållanden.

Mät- och uppföljningsanvisningar

- Via befintlig målkedja och ordinarie uppföljningsprocess samt via delårsrapporter och verksamhetsberättelse/årsredovisning.
- Uppföljning ska även ske genom statistik från Företagens trygghetsundersökning (FTU).

10.6 Våldsbejakande extremism

Våldsbejakande extremism är ett samlingsbegrepp för rörelser, ideologier eller miljöer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning och som främjar våld för att uppnå ett ideologiskt mål.

Extremism och våldsbejakande extremism har länge förekommit i Sverige. Det gäller i första hand våldsbejakande politisk höger- och vänsterextremism. De senaste åren har även olika former av religiös våldsbejakande islamistisk extremism i ökad grad uppmärksamats i många kommuner.

Förväntade effekter

- Den upplevda tryggheten i kommunen ska öka varje år.
- Järfälla kommun ska vara en öppen och demokratisk kommun där extremistiska värderingar tidigt förebyggs, identifieras och hanteras.

Identifierade åtgärder

- I syfte att öka förmågan att förebygga, identifiera och hantera våldsbejakande extremism i Järfälla kommun ska trygghets- och säkerhetsavdelningen ta fram en aktuell lägesbild beträffande förekomst, omfattning och inriktning av denna typ av brottslighet. Med utgångspunkt från lägesbilden ska det tas fram en handlingsplan för arbetet med att identifiera, hantera och förebygga våldsbejakande extremism.

Mät- och uppföljningsanvisningar

- Via befintlig målkedja och ordinarie uppföljningsprocess samt via delårsrapporter och verksamhetsberättelse/årsredovisning.
- Lägesbild från polisen beträffande förekomst och omfattning av våldsbejakande extremism.

10.7 Kommunikation

En viktig del för att stärka tryggheten samt tilliten till myndigheter och myndighetsutövning är en tydlig kommunikation med de som bor, verkar och vistas i kommunen.

Kommunikationen måste ske på ett sådant sätt att olika målgrupper kan tillgodogöra sig budskapet vilket ställer krav på såväl innehåll som presentation. En god kommunikation

innebär att risken för desinformation minskar. Ett ökat förtroende medför också att medborgarna blir mer benägna att själva ta kontakt med myndigheterna, vilket är en viktig del i arbetet med att skapa dialog med invånarna och för att öka anmälningsbenägenheten av brott.

Förväntade effekter

- Den upplevda tryggheten i kommunen ska öka varje år.

Identifierade åtgärder

- Genom kommunikation bidra till ökad trygghet i Järfälla.
- Trygghets- och säkerhetsavdelningen och kommunikationsavdelningen ska ta fram en gemensam tid- och aktivitetsplan gällande kommunikation inom trygghetsområdet.
- Utveckla formerna för samverkan mellan kommunen och Järfällahus AB gällande kommunikation inom trygghetsområdet.
- Kommunicera så mycket som möjligt om det som görs inom det brottsförebyggande arbetet i kommunen.
- Ge en rättvisande bild av brottsligheten och otryggheten för de som bor, verkar och vistats i kommunen.

Mät- och uppföljningsanvisningar

- Via befintlig målkedja och ordinarie uppföljningsprocess samt via delårsrapporter och verksamhetsberättelse/årsredovisning.

11. Uppföljning

Det ska årligen ske en återrapportering av nämnderna och bolagen av de insatser som genomförts eller pågår utifrån de olika fokusområdena. Nämndernas och bolagens redovisningar sammanställs av kommunstyrelsen och godkänns av kommunfullmäktige i samband med den kommunövergripande årsredovisningen. Vidare kommer programmet att följas upp av trygghets- och säkerhetsavdelningen i form av uppdaterad lägesbild och åtgärdsplan.

Redovisade nämndmål följs upp via indikatorer i befintlig målkedja. Exempelvis är målet ”Den upplevda tryggheten i kommunen ska öka varje år” kopplat till följande indikatorer:

- Andel som upplever trygghet på kvällstid (trygghetsundersökningen)
- Andel som uppger att de undviker vissa platser på grund av oro för att utsättas för brott (trygghetsundersökningen)
- Andel som uppger att kommunen bryr sig om de problem som finns i bostadsområdet (trygghetsundersökningen)
- Andel som uppger att de varit utsatt för brott under de senaste 12 månaderna (trygghetsundersökningen)
- Anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000 inv. (BRÅ och SCB)

12. Bilagor

Lagen om kommuners brottsförebyggande ansvar trädde i kraft 1 juli 2023. Enligt lagen ska kommunerna kartlägga brottsligheten inom sitt geografiska område och ta fram en lägesbild. Utifrån lägesbilden ska det sedan tas ställning till behovet av åtgärder och beslutas om en åtgärdsplan. Bestämmelserna i lagen syftar till att säkerställa att kommuner utifrån ett kunskapsbaserat underlag tar ställning till behovet av brottsförebyggande åtgärder och tar visst ansvar för samordningen av det brottsförebyggande arbetet. Det kunskapsbaserade arbetssättet kan appliceras på såväl stora som mindre lokala problem, därför bör följande arbetssätt som utgår från Brottsförebyggande rådets handböcker ses som en guide för hur utmaningar kring otrygghet, brott och ordningsstörningar hanteras inom kommunen.

12.1 Bilaga 1. Den brottsförebyggande processen

Utformning av lägesbild

En lägesbild kan vara antingen ett långsiktigt strategiskt underlag, som beskriver en kommuns utmaningar över en mandatperiod (tas fram av kommunens säkerhets- och trygghetsavdelning) eller ha en mer operativ karaktär för respons och utformning av konkreta åtgärder avseende den senaste tidens händelser.

Lägesbilder är en viktig del för att uppnå ett effektivt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete och används för att samtliga aktörerna ska få en samsyn av det aktuella ämnet/problematiken som identifierats. En lägesbild är också en förutsättning för att kunna välja och planera åtgärder samt för att kunna följa upp arbetet. Genom att gemensamt sammanställa information får man en grund att jämföra situationen med längre fram. Det finns inte någon exakt definition vad en lägesbild är, utan det brukar beskrivas som "en sammanställning av uppgifter för att få en bild över vad som hänt, händer eller kommer att hända".

Det är viktigt att de som tar fram lägesbilden tydligt formulerar syfte och mål för arbetet. Vad lägesbilden ska leda fram till, vilka beslut som den ska ligga till grund för samt vilka avgränsningar som är aktuella. Hur lägesbilden analyseras och utformas behöver ofta anpassas till den aktuella situationen, nedan följer några övergripande punkter som är bra att ha med sig.

- Samla de aktörer som är berörda av det aktuella problemet som ska analyseras. Skapa en gemensam lägesbild utifrån följande frågeställningar:
- Var finns problemen och var är de vanligast förekommande?
- Hur ser våra problem ut jämfört med andra liknande verksamheter/jämfört med andra kommuner i länet?
- Hur varierar problemen över tid?
- Hur varierar problemen mellan olika målgrupper?

Utformning av orsaksanalys

En orsaksanalys i lokalt brottsförebyggande arbete är ett arbetssätt för att undersöka grundorsaken till varför ett brottsproblem uppstår för att kunna identifiera lämpliga lösningar.

Den görs genom att analysera vilka tänkbara faktorer som leder till att ett brott begås eller varför ett problem uppstår. Att göra en orsaksanalys innebär att undersöka olika omständigheter och förhållanden som leder till brottslighet. Syftet med att göra en orsaksanalys är att förstå varför problemet uppstår. Det innebär att identifiera de bakomliggande orsakerna för att därefter rikta rätt åtgärder mot orsakerna och på så sätt få effekt. Ett vanligt misstag efter en genomförd lägesbild är att samverkansaktörerna direkt beslutar om åtgärder. Detta leder ofta till att åtgärderna endast bekämpar symptomen (det vill säga det identifierade problemet) snarare än de bakomliggande orsakerna.

Första steget i en orsaksanalys är att fördjupa kunskapen om problemet. Även om det första arbetet med att ta fram en gemensam lägesbild ofta innehåller en beskrivning av problemet, behövs ofta ytterligare information för att genomföra en bra orsaksanalys. Vilka kunskaper saknas om problemet och vad behöver läggas till? Ofta handlar detta steg om att hämta in kompletterande uppgifter från medarbetare och personer som bor, verkar eller vistas i det område eller nära den plats där problemen finns.

Andra steget handlar om att förstå varför ett problem uppstår. Detta gör man genom att lista tänkbara bakomliggande orsaker till problemet. I detta steg behöver man inte begränsa sig när det gäller förslag på potentiella orsaker, det är snarare en fördel att ha högt i tak, då syftet med steg två är att få fram en lista med antaganden om olika orsaker. En utmaning i detta steg är att strikt hålla sig till tänkbara orsaker och inte diskutera möjliga åtgärder.

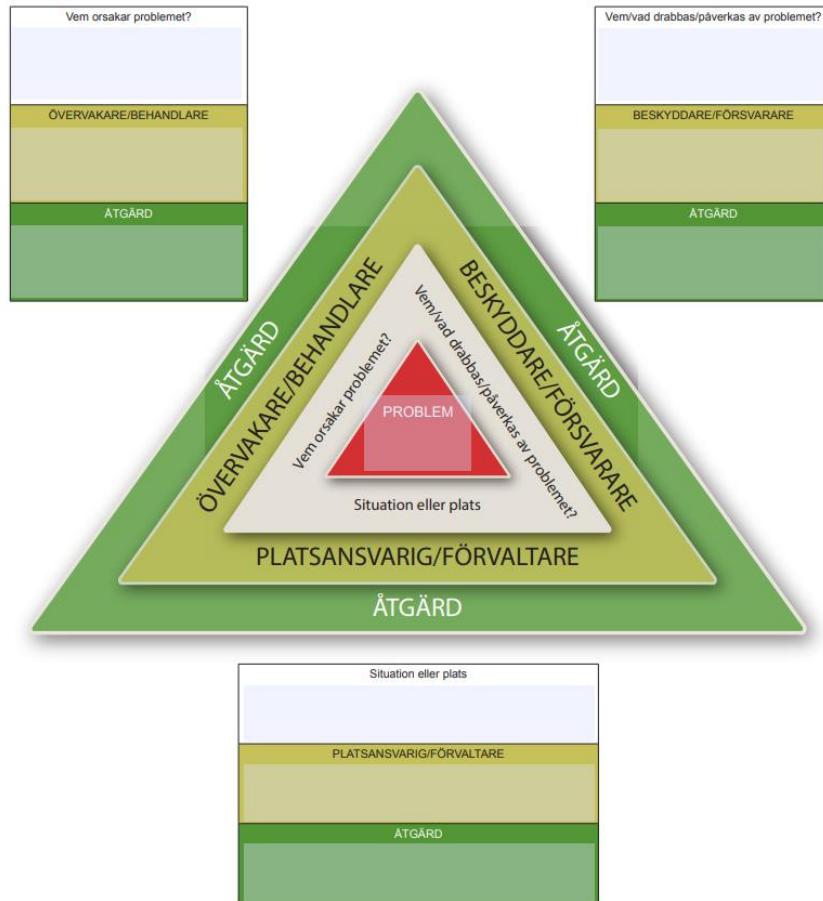
Tredje steget går ut på att testa antaganden och gallra. En bra metod för att starta gallringen av antaganden är att ange vem, det vill säga vilken funktion eller verksamhet, som har förutsättning att påverka respektive orsakshypotes. Orsaker som går att påverka och vilka som inte gör det behöver också ses över. Det kan hända att parterna inte har förmåga att påverka vissa av orsakerna, då är det ingen ide att fokusera på den orsaken i detta läge om insatser ska kunna genomföras och få effekt i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Ett annat alternativ är att bjuda in den aktör som potentiellt har mandat att påverka den angivna orsaken.

Man behöver även få svar på om de åtgärder som påverkar orsakerna också leder till en förändring hos de problem man vill påverka. Ta ett antagande i taget och diskutera hur man kan kontrollera rimligheten i antagandet. Man ska enkelt hitta stöd för att orsaken stämmer eller för att den finns skäl att förkasta den. Rensa bort antaganden som det inte verkar finnas stöd för. Testmallen i bilaga 2 kan vara ett stöd i processen att genomföra en orsaksanalys.

I fjärde steget väljs de åtgärder som ska vidtas mot de orsaker som finns kvar på den gemensamma listan efter gallringen. Nu ska det tas fram målsättningar och en plan för de aktiviteter/åtgärder som ska genomföra. När valet av åtgärder är beslutade är det viktigt att tydligt ange svar på följande frågor:

- Vem ska göra vad?
- Med vilka resurser och i vilken omfattning behöver dessa personer göra saker för att vidta åtgärder som direkt förebygger och förhindrar orsaker till vårt problem?

För att tydligt visualisera arbetet kan man använda sig av orsaksanalystriangeln som stöd i sin orsaksanalys. Triangeln är ett bra verktyg och hjälper till i arbetet med att beskriva aktiviteter och aktörer så att ingen del missas. Viktigt att notera att det inte behöver finnas åtgärder på alla triangelns delar.

Det är i steg fyra man kommer fram till hur åtgärderna ska utformas. Mot alla på den specifika platsen, mot en viss grupp eller mot enskilda individer? Alla situationer skiljer sig åt, ibland kan åtgärderna rikta sig mot olika delar av triangeln samt på olika förebyggande nivåer och åtgärderna kan vara på både kort- och långsiktiga. Ett bra tips är att undersöka om liknande verksamheter har haft liknande problem och hur de i så fall har valt att hantera det.

För att få till ett effektivt brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete är det viktigt att sätta upp både kortsiktiga och långsiktiga mål. Ett stöd i att utforma målen är att använda sig av så kallade SMARTA:a mål som innebär att målet är *Specifikt, Mätbart, Accepterat, Realistiskt och Tidsatt*. I sin helhet kan matrisen i bilaga 3 användas vid genomförande av en orsaksanalys.

12.2 Bilaga 2. Testmall

Problem	Antagande om orsak	Vem kan påverka orsaken?	Test

Ifyllnadsinstruktion till testmallen

Problem

Här beskriver ni problemet som ni gemensamt identifierat att ni ska jobba med.
Lägg gärna till frågor om varför problemet uppstår.

Antagande om orsak

Här skriver ni era antaganden som tydligt beskriver vad som kan orsaka problemet. Skriv ett antagande för varje rad.

Vem

Här beskriver ni vem som kan påverka orsaken till att problemet uppstår.
Flera aktörer kan stå i varje kolumn.

Test

Här beskriver ni vad som kan kontrollera om orsaken ska gallras bort eller inte.

12.3 Bilaga 3. Mall för orsaksanalys

Problembeskrivning	Orsaksanalys	Effekter	Åtgärd	Vem? Aktörer	Uppföljning Resultat
	Brottsutsatt				
	Gärningsperson				
	Plats/situation				

Ifyllnadsinstruktion till matrisen

Problembeskrivning

Beskriv kort problemet som ska åtgärdas (ett ord eller en mening).

Orsaksanalys

Ange och beskriv kort orsakerna till ert problem.

Effekter

Skriv vilka effekter ni förväntar er att uppnå när ni vet vilka orsaker ni ska rikta aktiviteterna mot. Det handlar både om att beskriva effekten på kort sikt (kortare än tre månader) och på längre sikt.

Åtgärd (insats eller aktivitet)

Beskriv den åtgärd ni tänker göra för att komma åt orsaken till problemet. Beskriv om det är en insats som riktar sig till alla, till någon riskgrupp eller till enskilda individer (universell/sekundär/tertiär). Skriv även i vilken omfattning aktiviteten ska genomföras, samt under hur lång tid och hur ofta den ska hålla på.

Vem? Aktörer

Beskriv vilka resurser som kommer att användas och vem som gör vad.

Uppföljning och resultat

Följ upp vad ni fick för effekt av åtgärderna. Gjorde vi det vi sa att vi skulle göra? Gjorde vi det i den utsträckning vi skulle göra med de resurser vi skulle ställa till förfogande? Vad blev det för effekt? Vad fungerar/vad fungerar inte. Vad blev resultatet i förhållande till den önskade effekten? Vad var positivt/negativt?